

NEVELÉSTÖRTÉNET

Langerné Buchwald Judit: *Alternatív pedagógiai tanulmányok*. Györéné Lósoncz Andrea, Veszprém, 2017. 206 o. – Az alternatív pedagógia iránti társadalmi érdeklődés ismételten erősödni látszik hazánkban. Ennek hátterében sokféle ok húzódhat meg, többek között a hagyományos oktatás jelenlegi gyakorlatából való növekvő mértékű kiábrándulás, a gyerekbarát-szemlélet iránti igény általános növekedése és a szülők körében fokozódó pedagógiai tudatosság, amelyekkel együtt jár a humánus, elfogadó légkört nyújtó intézmények, iskolák keresésének növekvő szükséglete is. E folyamatok közepette jelent meg Langerné Buchwald Judit kötet, amely mind történeti, mind pedig empirikus vizsgálati alapokra támaszkodva mutatja be a reformpedagógia és az alternatív pedagógia helyét, helyzetét és ismertségét Magyarországon. A kötetben a szerző többéves kutatómunkája eredményeit tárja elénk.

A könyv első részében kapott helyet a konceptualizálás, a fogalmak tisztázása, értelmezése, ahol a „hagyományos”, a reform-, és az alternatív pedagógia fogalmak kerülnek elemzésre. E kiindulópont megadja a kellő alapot a folytatáshoz, amelyben történeti szempontok mentén mutatja be az egyes reformpedagógiai koncepciók elterjedtségét hazánkban a kezdetektől napjainkig: a 20. század eljén megjelent első reformpedagógiai intézményeket, köztük az erdei iskolákat, a Montessori-pedagógia kezdeteit, a Gyermektanulmányi mozgalom tevékenységét, valamint a Waldorf-pedagógiát is. Szól az 1980-as években megjelent iskolakísérletekről, és kiemelten a Zsolnai József által kidolgozott ÉKP (Értékközvetítő és képességfejlesztő program) történetét, helyzetét ismerhetjük meg. Statisztikai adatok alapján láthatjuk az egyes iskolák helyének változásait az oktatási rendszerben.

A könyv következő részében a szerző a neveléstudományi szakirodalom, a sajtó írásai elemzése nyomán ad képet az egyes intézmények megítéléséről, sajátos hazai és nemzetközi visszhangjáról. Ebben kevésbé ismert koncepciók is helyet kaptak, mint az olasz Don Lorenzo Milani tevékenységéhez kapcsolódó Scuola di Barbiana iskola, amely egy kis falusi iskolában létrehozott demokratikus szellemiségű intézmény. Ugyanebben a részben olvashatunk az ÉKP jellemzőiről, pedagógiai visszhangjáról is. A rendszerváltás utáni alternatív pedagógiai koncepciók kibontakozásában nagy szerep jutott Zsolnai József újjító jellegű tevékenységének, aki iskolakísérleteivel, illetve a törökbálinti kísérleti iskolával mintegy előfutára volt a későbbi iskolai reformok hazai megjelenésének.

A kötet harmadik részében a szerző a különböző alternatív pedagógiai koncepciók gyakorlati vonatkozásaira, pragmatikus megoldásaira világít rá. Elsőként az idegennyelv-oktatásról szól. Az érdeklődésének ebbe az irányba fordulása talán nem is a véletlen műve, hiszen a szerző maga is nyelvtanári diplomával rendelkezik. Két koncepciót, az ÉKP és a Waldorf-pedagógia idegennyelv-tanításának jellemzőit ismerteti meg az olvasókkal. Megtudhatjuk, hogy az ÉKP tantervi koncepciójában két lényeges szempont érvényesült, egyrészt az alapító a kommunikatív nyelvoktatásra helyezte a hangsúlyt – amelynek fontosságával ma is komolyan egyet lehet

érteni –, másrészt a nyelvre, mint a kultúra hordozójára tekintett, s ily módon a diákokat az adott kultúrába is be akarta vezetni, annak érdekes részleteivel mintegy tanulásra motiválva. Zsolnai már akkor felismerte, hogy az idegen nyelvek közül az angol az, amelynek a modern világban a legjelentősebb a társadalmi, mind pedig a gazdasági haszna, s ezért az első idegen nyelvként ezt javasolta az iskoláiban, majd másodikként a német, a francia és a japán nyelvek közül választhattak a tanulók. A Waldorf-pedagógiában a nyelvtanulás az alapító, Steiner filozófiai elveit követi, aki a nyelvre, sajátos módon, mintegy művészi alkotásra tekintett. Ebben a koncepcióban azonban a művészet több vonatkozásban is összekapcsolódik a neveléssel, mert az intézmény életének mindennapi gyakorlatában a szépség, a harmónia, a művészi alkotás természetes módon van jelen ma is.

A szerző helyet adott a kötetben azon alternatív iskolák bemutatásának, amelyek az esélyegyenlőség megteremtéséért tettek komoly lépéseket. Közismert, hogy az alternatív pedagógiai iskolák demokratikus, elfogadó légkörrel rendelkeznek. A gyermekek sajátos helyzetét, igényeit, személyiségét figyelembe véve, arra építve végzik pedagógiai munkájukat. Jórészt azonban magániskolákról van szó, ahol a tanulók tandíjat fizetnek, azonban ezt nem tudja minden család megengedni magának, holott a gyermekbarát iskolára, a tanulók sajátos szempontjainak, egyéni jellemzőinek figyelembe vételére, a differenciálásra valamennyi gyermeknek szüksége lenne, s köztük elsősorban a tehetséges és a hátrányos helyzetű környezetből érkezett diákokra gondolhatunk.

A fejlett oktatási rendszerrel bíró országban csakis a tanulót megismerve, annak egyéni jellemzőire építve működhet professzionálisan a pedagógia. Éppen ezért a könyv egyik legértékesebb részének az a fejezet tekinthető, amelyben a szerző számba veszi azokat az alternatív iskolákat, amelyekben a hátránykompenzálásra és a tehetség fejlesztésére, az esélyek növelésére humánus eszközökkel, modern szemlélettel törekszenek. Fontos lenne, hogy minél több ilyen intézmény legyen hazánkban, mi több, a hagyományos iskoláknak is a gyerekhez adaptív módon igazodó iskolaként kellene működni, ahol kellő mértékben egyensúlyba kerül a tananyag, a tantervi elvárás és a tanuló személyisége, s ezzel mintegy összhangot teremtve közöttük.

Ezeket az iskolákat a szerző *segítő iskolaként* (i. m. 158. o.) jellemzi, amelyek közös vonása az elfogadás, a tolerancia, a támogató és facilitáló szemléletmód, valamint a biztonságot adó intézményi környezet megléte. A tanuló jóllétéről is gondoskodnak, mert lényegesnek tartják, hogy a mindennapok során a pozitív pszichológiai/pedagógiai szemléletre, azaz a jó emberi tulajdonságokra, az egyénben meglévő értékekre, az örömet adó tevékenységekre helyezték a hangsúlyt, s ezzel a nehézsorsú diákok személyiségfejlődését is megfelelőképpen támogassák, ösztönözzék, mint ahogyan kiemeli a Gyermekház Iskola bemutatásakor, hogy „nevelési célként az iskola felfogásában a versenyszellem helyett a *szolidaritás, az ember-szeretet és az életöröm kerülnek kiemelt helyre*”. (i. m. 167. o.) Ezek azonban olyan

értékek, amelyek a mai modern társadalomban, sőt az Európai Unió általános oktatáspolitikai céljai között ugyancsak előkelő helyet kapnak.

Napjainkra felismert az, hogy a társadalom jólléte nagyban függ az oktatásban való részvétel lehetőségeitől. A jó minőségű tanítási-tanulási folyamat fontosságának felismerése mind több szülő sajátja. Jellemzően megfigyelhető, hogy egyre többen szeretnék jó iskolát a gyerekeiknek, olyant, ahol pozitív élményekkel és a jövő szempontjából alkalmazható tudással, képességekkel gazdagodhatnak. Az alternatív iskolák ezen a téren számos olyan sajátossággal rendelkeznek, amelyek kellő gondossággal, odafigyeléssel a „hagyományos” iskolában is alkalmazhatók lennének. Kérdésként merül fel azonban, hogy miért nem alkalmazzák még több helyen az átvehető elemeket?

Erre világít rá a következő fejezet, amely egy 120 pedagógus (tanítók, általános iskolai és középiskolai tanárok) körében végzett kérdőíves felmérés eredményeit mutatja be, amely az alternatív és reformpedagógiai koncepciók ismertségéről, s az ezekhez kapcsolódó attitűdökről szól. Az eredmények azt mutatták, hogy a megkérdezett pedagógusok körében kevésbé ismertek ezek az intézmények, s például figyelmet érdemel, hogy 19%-uk egyetlen koncepciót sem tudott megnevezni. Minél magasabb szinten tanít valaki a közoktatási rendszerben, annál kevesebb ismerettel rendelkezik e téren. A fogalom értelmezése során megjelent az idegenkedés, az ismeretlentől való félelem, a bizalmatlanság. Egészében véve érezhető volt a nyitottság hiánya az alternatívák irányába. Úgy tűnt, hogy a pedagógusok a megszokotthoz jobban ragaszkodnának, s az újat, a modern felfogást csak óvatossággal kezelnék. A szerző végül arra a következtetésre jutott, hogy a pedagógusoknak saját bevallásuk szerint is felületes ismereteik vannak a reform- és az alternatív pedagógiai koncepciókról, ezért ezeket nem is tudják értékelni, s nem is használják ki az innovatív módszerekben rejlő pozitív lehetőségeket, pedig a nyitottság, a kíváncsiság, az új módszerek kipróbálása iránti érdeklődés nagyban segítené a hagyományos iskolák gyakorlati munkáját is.

Torgyik Judit

* * *

Lengvári István (szerk.): Pécsi egyetemi almanach I. 1367-1950. Pécsi Tudományegyetem, Pécs. 2015. 240 o. – Első alapítása 650. évfordulójára könyvsorozatot indított az egyetem, amelynek első kötete személyi adattár, és a Pozsonyi, valamint a jogutód Pécsi M. Kir. Erzsébet Tudományegyetem 1914-1950 közötti időszakát fogja át. Az adatgyűjtők rendkívülien nehéz munkát végeztek: számos életrajzot szinte halvány nyomokból kellett rekonstruálni úgy, hogy értékelhető életút legyen olvasható a sorokban.

Bódis József a rektori köszöntőjében felidézte a kezdeteket: „*V. Orbán pápa 1367. szeptember 1-jén kelt oklevelében engedélyezte Nagy Lajos magyar királynak a pé-*